

De straatD

De straat voor een beter leefklimaat

U leest het goed: 'straatD' met een 'D', want onze droom is: Straten Transformeren – Ruimtelijk, Adaptief, Aantrekkelijk & Duurzaam, vandaar 'De straatD'. De ambitie is om elke straat in Nederland om te vormen tot een straatD en zo klimaatadaptieve, maar vooral leefbare steden te ontwikkelen. De straatD is een initiatief van Bosch Slabbers landschapsarchitecten in samenwerking met Buro Bergh. Zij reizen de komende jaren door het land om deze transformatie vorm te geven, zowel ruimtelijk als procesmatig. Gemeenten en waterschappen hebben er wel oren naar. Rotterdam neemt de proef op de som.

Observatie: ons stadsklimaat verandert

Straten zijn stenige verkeersaders

Tot ver in de jaren zestig van de vorige eeuw waren straten de ontmoetingsruimte van de stad; hier speelde het sociale leven zich af. De rijweg was smal, de stoep breed en de wereld onder de weg was overzichtelijk. Bomen hadden de ruimte en groeiden tot in de hemel. Maar geleidelijk aan is het drukker geworden. De openbare ruimte is van verblijfsgebied tot transportader geworden, de ruimte voor ontmoeting is beperkt en de ruimte voor groen is afgenomen. Door de grote hoeveelheid geparkeerde auto's lijkt het straatbeeld vooral te bestaan uit blik. Niet alleen op, maar ook onder de weg speelt ruimtegebrek een cruciale rol voor de verdere inrichting van de straat.

Natter, warmer, droger

Daarnaast verandert ons klimaat. Onze winters worden gemiddeld natter en gedurende de zomermaanden valt tijdens piekbuien extreem veel neerslag. Tegelijkertijd neemt het aantal zomerse regendagen af, waardoor verdroging dreigt, met invloed op beplanting en paalrot in wijken die op houten palen gefundeerd zijn. De stijging van de temperatuur is vooral merkbaar in steden, waar de warmte 's nachts minder goed afgegeven wordt; er ontstaan hitte-eilanden. De opwarming van de stad heeft negatieve effecten op het welbevinden, concentratievermogen en de arbeidsproductiviteit.

Nieuwe stadsmakers

Bewoners en professionals ontdekken hoe leuk het is om je eigen leefomgeving vorm te geven: je eigen woning, je eigen buurthuis, je eigen sociale onderneming; om zelf de stad te maken. Nieuwe energie komt vrij, nieuwe vormen van collectieve

samenwerking ontstaan en daarbij vervaagt de grens tussen openbaar en privaat gebied.

Hoe kunnen we met deze ontwikkelingen omgaan?

De oplossing ligt op straat

1000 x 1 = een omwenteling

Klimaatverandering is een mondiale ontwikkeling, maar bij het zoeken naar adaptieve oplossingen gaat het juist om lokale maatregelen. Wij geloven dat de stad met al zijn straten kansen biedt om het stadsklimaat te verbeteren. Straten vormen een machtig netwerk. Er zijn er duizenden van en ze zijn altijd in ontwikkeling. Wanneer een oplossing zich 1000 keer laat toepassen, vindt er een omwenteling plaats.

Iedereen kan beginnen

de **overheid** is verantwoordelijk en heeft ambitie

de **markt** ziet een business case en wil innoveren

bewoners willen een leefbare straat

Zet de stip op de horizon

stimuleer & verleid de mensen

Geen revolutie, maar evolutie

Klimaatverandering is al aan de gang. Dit is het moment om naast mitigatie te starten met adaptatie; geen grootschalige ingrepen, maar meekoppelen en geleidelijk aanpassen. Stap voor stap investeren in de klimaatbestendigheid van de stad is op lange termijn kosteneffectief; ruim 90% van de herstellkosten na schade kan vermeden worden. Mooi is dat adaptieve maatregelen baten opleveren op meerdere terreinen: voor de leefomgeving, voor de ecologie en voor de economie. Het zijn win-winmaatregelen.

Werk met werk maken

Straten zijn continu in ontwikkeling, in transitie. Systemen en materialen hebben een bepaalde afschrijftermijn en worden vernieuwd. Soms gaat er één stoeptegels uit, dan weer worden huizen gerenoveerd en af en toe gaat de gehele straat op de schop. De kunst is om mee te bewegen met geplande werkzaamheden. Hier ligt de mogelijkheid om 'werk met werk' te maken, om de straat om te vormen tot straatD.

Toegevoegde waarde

Tegelijkertijd stellen we de vraag: kunnen we straten weer meer waarde geven? Een straat waar je niet alleen functioneel kunt verplaatsen, maar ook mensen kunt ontmoeten, kunt verblijven, spelen, stoepkrijten, genieten van de fijne plek. Maar ook een straat met mentaliteit en een identiteit waaraan je herkent waar je bent, die past in de context van de stad, die de eigenheid van de plek accentueert.

Slimme systemen

De straaDplaat uit krant 1 laat met een vijftigtal maatregelen zien wat we met zijn allen kunnen bereiken door samen te werken aan duurzame oplossingen boven- en ondergronds, in de

publieke en private ruimte, in het bestaand stedelijk gebied. De maatregelen zijn grofweg in vier thema's in te delen:

- De stad als spons: door het creëren van verschillende vormen van waterberging in het publieke en private domein, gecombineerd met infiltratie in de ondergrond via de straat, wordt de wateropgave verkleind.
- Groen met meerwaarde: het toevoegen van groen aan de straat zorgt behalve voor een aangenaam aanzicht ook voor verkoeling, betere infiltratiemogelijkheden en het zuiveren van lucht en water. Op kleine schaal is voedselproductie mogelijk.
- Sociaal en flexibel: er ontstaat een prettiger leven verblijfsklimaat door gebruik te maken van duurzame, kwalitatieve materialen, door meer ruimte te maken voor verschillende gebruikers en door de omgeving 'eigenaar' te maken.
- Efficiënte stromen: het slim koppelen tussen verschillende vormen van energie, afval, kabels

en leidingen levert een efficiënte straat op die in potentie zelfvoorzienend is.

Altijd maatwerk

Bij de herinrichting van straten kijken we integraal naar de opgave die er ligt. Het doel is om straten adaptief en aantrekkelijk in te richten met oog voor de eigenheid van de plek. Andere bewoners, andere bouwstijl, andere urgentie, ander budget: het maakt de configuratie van uw straat anders dan die van mij. De straaDplaat is eigenlijk een soort warenhuis vol maatregelen. Elke straat kan zijn eigen boodschappenmandje vullen.

Van dromen naar doen

De eerste straaDKrant (voorjaar 2016) liet uitgebreid zien wat er mogelijk is, van geveltuintot kabelgoot, van waterschutting tot energietegels. De straaDplaat, waarop alle mogelijke maatregelen samen zijn afgebeeld, inspireert veel mensen:

Verstopt in minstens 136 potjes

'Ja, hier willen we naartoe! Hier zou ik wel willen wonen.' Deze ambitie roept tegelijkertijd de vraag op hoe je dat doet. Reden genoeg voor een tweede straatDkrant (voorjaar 2017), waarin de weg naar de gerealiseerde straatD verder werd onderzocht. Een aantal thema's blijkt cruciaal om de transitie van straat naar straatD, of, algemener, de transitie naar klimaatbewust handelen te versnellen: initiatief nemen, efficiënt geld inzetten, samenwerken, nieuwe gewoontes ontwikkelen en gewoon doen.

Wie neemt het initiatief?

De overheid is verantwoordelijk voor een veilig en gezond leefmilieu voor haar inwoners, en heeft daarnaast vaak de ambitie om duurzaam te handelen. De overheid is daarmee een belangrijke initiatiefnemer voor het nemen van straatDmaatregelen. Maar de overheid doet het niet alleen. Bewoners nemen initiatief omdat zij een leefbare straat willen. Marktpartijen nemen initiatief omdat zij continu op zoek zijn naar innovatie en het creëren van maatschappelijke meerwaarde.

Meer doen met een miljoen

Er is geld beschikbaar, maar waar zit het verstopt? De openbare ruimte wordt vaak bekostigd vanuit een paar reguliere gemeentelijke potjes: groen, verharding en riolering. Dit kan slimmer. Door te verbinden, te verbreden en te verdiepen wordt er meer gedaan met hetzelfde geld. Weet dus waar het geld verstopt zit, ken de potjes, binnen de overheid en ook daarbuiten. Waterschap, verzekeraars, netbeheerders, eigenaren en bewoners, allemaal hebben ze een belang in de straat en daarbij middelen (tijd of geld) om te investeren.

Samenwerken

De gemeente maakt een straatD niet alleen. Het merendeel van de ruimte in de stad (zestig procent) is in handen van 'anderen'. Het loont om eigenaren en bewoners te verleiden om klimaatbewust te gaan handelen, om ook meters te maken op privaat gebied.

Het 'nieuwe normaal'

Klimaatbewust handelen moet het 'nieuwe normaal' worden, op de werkvloer en bij de mensen thuis. Er is behoefte aan een stip aan de horizon, duidelijkheid over waar we naartoe willen als organisatie en als samenleving. De gemeente kan die stip neerzetten. Vervolgens is het zaak mensen te verleiden en af en toe op de vingers te tikken. Zo gaan we van 'klimaat denken' naar 'klimaat doen'. Over vijftien jaar is de klimaatadaptieve straat business as usual.

Gewoon doen!

Als de wereld te complex wordt om alles van tevoren uit te denken, is de beste oplossing: gewoon beginnen! In de Robert Fruinstraat in Rotterdam is de gemeente van start gegaan met het uitrollen van de eerste straatD. Er wordt een aantal concrete maatregelen onderzocht en uitgevoerd:

- groene daken en energiedaken
- waterdoorlatende verharding
- waterkratjes onder de straat
- voorlichting over watervriendelijke tuinen
- vergroening door geveltuinten
- onderzoek naar een kabelgoot

Wij, als straatDteam, volgen de ontwikkelingen en trekken er onze lessen uit. Mooi is dat de

gemeente zeer intuïtief en persoonlijk aan de slag gaat. Als iets werkt, dan doen ze het; als het niet werkt, dan doen ze het niet. Ze volgen de weg van de minste weerstand en staan open voor experiment. Stakeholders haken aan wanneer nodig en de bewoners worden nauw betrokken bij het ontwerpproces.

Wanneer is een straat een straatD?

Een straat is een straatD wanneer de gemeente de herinrichting van de straat integraal bekijkt, oog heeft voor de identiteit van het gebied, adaptieve maatregelen en initiatieven koppelt en meekoppelt met geplande werkzaamheden en samen met bewoners, eigenaren en andere betrokken partijen het proces van herinrichting doorloopt.

De straatD is een gezamenlijk project, iedereen kan meedoen

De straatD is een initiatief van Bosch Slabbers landschapsarchitecten in samenwerking met Buro Bergh. Het project wordt ondersteund en gedragen door onze betrokken straatDpartners: STOWA, stichting RIONED, VPdelta, Rebel, Hoogheemraadschap Delfland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, de gemeente Den Haag, de gemeente Rotterdam en Deltares. Samen kunnen we ons stadsklimaat verbeteren. Doet u mee?

Meer informatie over de straatD en een pdf-versie van de straatDkranten zijn te vinden op: www.destraat.nl. Binnenkort gaan we van start met straatDkrant 3. Mocht u interesse hebben om dit project te ondersteunen, dan kunt u contact opnemen met a.smits@bosch-slabbers.nl of floor@burobergh.nl.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-7083